

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 18 listopada 2025 r.

Pozycja 105

POSTANOWIENIE

z dnia 28 października 2025 r.

Sygn. akt SK 73/23

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Justyn Piskorski – przewodniczący
Bartłomiej Sochański
Bogdan Świączkowski
Rafał Wojciechowski
Andrzej Zielonacki – sprawozdawca,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 28 października 2025 r., skargi konstytucyjnej M.M. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b oraz art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2019 r. poz. 1239) z art. 2 oraz z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,
- 2) § 3 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 753) z art. 2 oraz z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,
- 3) art. 17 ust. 11 ustawy powołanej w punkcie 1 w związku z § 5 rozporządzenia powołanego w punkcie 2 z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 87 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej z 15 grudnia 2022 r., sporządzonej przez adwokata i wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego tego samego dnia (data stempla pocztowego), M.M. (dalej: skarżąca) zarzuciła niezgodność:

1) art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b oraz art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2019 r. poz. 1239; dalej: ustawa sanitarna) z art. 2 oraz z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;

2) § 3 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 753; dalej: rozporządzenie z 2011 r.) z art. 2 oraz z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;

3) art. 17 ust. 11 ustawy sanitarnej w związku z § 5 rozporządzenia z 2011 r. z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 87 Konstytucji.

1.1. Skarga została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym:

Skarżąca jest matką małoletniego dziecka, którego nie poddała szczepieniom ochronnym w terminach wynikających z komunikatu Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie Programu Szczepień Ochronnych.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w M. w upomnieniu z 18 września 2017 r. wezwał skarżącą do wykonania obowiązku szczepień u jej dziecka.

Skarżąca nie wykonała u dziecka szczepień.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w M. wystawił 3 listopada 2017 r. tytuł wykonawczy z wezwaniem do poddania dziecka określonym szczepieniom oraz tego samego dnia skierował do Wojewody [...] wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego w administracji wobec skarżącej.

Postanowieniem z 6 grudnia 2017 r. Wojewoda [...] nałożył na skarżącą grzywnę w celu przymuszenia w wysokości 300 zł z powodu uchylania się przez skarżącą od poddania dziecka szczepieniom ochronnym; jednocześnie organ ten wezwał skarżącą do wykonania obowiązku wskazanego w tytule wykonawczym.

Na powyższe rozstrzygnięcie skarżąca złożyła zażalenie.

Postanowieniem z 6 kwietnia 2018 r. Minister Zdrowia utrzymał w mocy postanowienie Wojewody [...].

Na postanowienie organu odwoławczego skarżąca wniosła skargę do sądu administracyjnego.

Wyrokiem z 31 stycznia 2019 r. (sygn. akt [...]) Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie oddalił skargę.

Od powyższego orzeczenia skarżąca wniosła skargę kasacyjną.

Wyrokiem z 5 maja 2022 r. (sygn. akt [...]) Naczelny Sąd Administracyjny oddalił skargę kasacyjną.

1.2. W uzasadnieniu skargi konstytucyjnej skarżąca wskazała, że art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy sanitarnej ustanawia obowiązek poddawania się szczepieniom ochronnym, a art. 17 ust. 1 tej ustawy precyzuje, że obowiązek ten obejmuje osoby określone na podstawie upoważnienia ustawowego przez ministra właściwego do spraw zdrowia i dotyczy chorób zakaźnych również określonych w akcie wykonawczym. Podkreśliła jednocześnie, że żaden z tych aktów nie określa ani ilości dawek poszczególnych szczepionek, ani terminu, w jakim dawki te mają być podane. Uczyniono to w komunikacie Głównego Inspektora Sanitarnego, i to z tego aktu – zdaniem skarżącej – wyprowadza się w praktyce wymagalność obowiązku poddania się szczepieniu.

W ocenie skarżącej, kwestionowana regulacja narusza wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadę dostatecznej określoności przepisów prawa, prawo do prywatności (art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji), a także art. 87 Konstytucji przewidujący zamknięty katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego.

Skarżąca podniosła, że Program Szczepień Ochronnych wydawany przez Głównego Inspektora Sanitarnego nie mieści się w katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego, może mieć wyłącznie charakter aktu prawa wewnętrznego, i jako taki nie może stanowić podstawy decyzji wobec obywateli. W ocenie skarżącej, uznanie, że obowiązek jest nakładany na obywateli w komunikacie Głównego Inspektora Sanitarnego, jest dodatkowo sprzeczne z za-

sadą podziału władzy (art. 10 Konstytucji). Centralny organ administracji rządowej nie ma upoważnienia do stanowienia prawa powszechnie obowiązującego.

Skarżąca stwierdziła, iż „nie kwestionuje, że art. 5 [ustawy sanitarnej] nakłada na osoby przebywające na terytorium Polski obowiązek poddawania się szczepieniom ochronnym[m]. Również nie zaprzecza, aby była związana treścią [rozporządzenia z 2011 r.] (...) Niemniej jednak zobowiązana nie jest związana Komunikatem Głównego Inspektora Sanitarnego, który konkretyzuje wiek dziecka jak również ilość dawek podlegających podaniu (...)”. W ocenie skarżącej, nawet, gdyby uznać, że wydawanie takiego komunikatu ma uzasadnienie medyczne, to z prawnego punktu widzenia wykracza poza zakres źródeł prawa powszechnie obowiązującego. Skarżąca dodała, że zasadne byłoby wydawanie Programu Szczepień Ochronnych na każdy rok w formie załącznika do rozporządzenia, jako aktu, który mieści się w zakresie art. 87 Konstytucji.

Równocześnie skarżąca uznała, że kwestionowana przez nią regulacja ingeruje w prawo do prywatności, gdyż wyłącza możliwość podjęcia przez osoby obowiązane do poddania się szczepieniom (lub ich opiekunów prawnych bądź faktycznych) decyzji odmownej w zakresie szczepienia. Ingerencja taka – zdaniem skarżącej – jest nieproporcjonalna, gdyż godzi w godność człowieka. Skarżąca uznała, że „[g]odność ta jest odbierana zarówno dzieciom poprzez przymusowe poddawanie ich ryzyku utraty zdrowia i życia w wyniku szczepień, bez jednoczesnego stworzenia odpowiedniego sy[s]temu zabezpieczeń tych praw chociażby w postaci wsparcia ze strony Państwa w przypadku powikłań”. Dodała, że „[p]aństwo nie ma prawa podejmować żadnych przymusowych działań medycznych stanowiących zagrożenie dla życia obywatela, w tym dziecka, ponieważ każdy obywatel ma niezbywalne prawo do ochrony życia. Tymczasem w Polsce dzieciom wstrzykuje się dwie obowiązkowe szczepionki już w pierwszej dobie życia”.

Skarżąca wskazała, że aktualny kalendarz szczepień nie różni się zasadniczo w stosunku do tego, który obowiązywał w poprzednim ustroju, podczas gdy w wielu krajach Unii Europejskiej zrezygnowano z przymusowego szczepienia oraz takiego kalendarza. Zdaniem skarżącej świadczy to o tym, że zaskarżona przez nią regulacja nie spełnia kryterium „konieczności” ograniczenia.

Podsumowując, skarżąca podniosła, że wprowadzenie obowiązku szczepień nie było niezbędne, gdyż ryzyko wystąpienia chorób zakaźnych nie jest realne. Zaznaczyła, że istnieją inne środki nieingerujące w prawo do prywatności, pozwalające na zapobieganie występowaniu takich chorób (np. szczepienia akcyjne). Dodała, że również art. 68 ust. 4 Konstytucji, nakazujący władzom publicznym zwalczać choroby epidemiczne, nie przesądza, czy środki zwalczania takich chorób powinny być stosowane na zasadzie dobrowolności, zgodnie z prawem do samostanowienia (art. 47 Konstytucji), czy na zasadzie przymusu państwowego.

2. Postanowieniem z 27 czerwca 2023 r., sygn. Ts 282/22 (OTK ZU B/2023, poz. 249) Trybunał Konstytucyjny nadał dalszy bieg skardze konstytucyjnej.

3. W piśmie procesowym z 1 sierpnia 2023 r. (znak: 1001-8.TK.116.2023) stanowisko w sprawie przedstawił Prokurator Generalny, który wniósł o umorzenie postępowania:

1) na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) w zakresie badania zgodności art. 17 ust. 11 ustawy sanitarnej w związku z § 5 rozporządzenia z 2011 r. z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 87 Konstytucji;

2) na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK w pozostałym zakresie.

4. Pismem procesowym z 3 sierpnia 2023 r. Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował o nieprzystępowaniu do niniejszego postępowania.

5. W piśmie procesowym z 23 sierpnia 2023 r. (znak: PRWL.026.18.2023.MR) stanowisko w sprawie przedstawił Minister Zdrowia, który wniósł o umorzenie postępowania:

1) na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK w zakresie badania zgodności:

a) art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b oraz art. 17 ust. 1 ustawy sanitarnej z art. 2 oraz z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,

b) § 3 rozporządzenia z 2011 r. z art. 2 oraz z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;

2) na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK w zakresie badania zgodności art. 17 ust. 11 ustawy sanitarnej w związku z § 5 rozporządzenia z 2011 z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 87 Konstytucji.

Jednocześnie Minister Zdrowia – na wypadek nieuwzględnienia powyższego wniosku – wniósł o orzeczenie, że:

1) art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b oraz art. 17 ust. 1 ustawy sanitarnej są zgodne z art. 2 oraz art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji;

2) § 3 rozporządzenia z 2011 r. jest zgodny z art. 2 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

6. W piśmie procesowym z 18 grudnia 2023 r. (znak: BAS-WAK-1882/23), w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, stanowisko w sprawie przedstawił Marszałek Sejmu, który wniósł o umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.t.p.TK.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. W *petitum* skargi konstytucyjnej skarżąca jako przedmiot zaskarżenia wskazała:

1) art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b oraz art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2019 r. poz. 1239; obowiązujący tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 924, ze zm.; dalej: ustawa sanitarna);

2) § 3 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 753; dalej: rozporządzenie z 2011 r.);

3) art. 17 ust. 11 ustawy sanitarnej w związku z § 5 rozporządzenia z 2011 r.

W toku postępowania w niniejszej sprawie ustawa sanitarna była nowelizowana, a część zaskarżonych przepisów utraciła moc (zob. ustawę z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1938; dalej: ustawa nowelizująca z 2023 r.; rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych, Dz. U. z 2025 r. poz. 782; dalej: rozporządzenie z 2023 r.). W związku z tym należało wyjaśnić, że Trybunał Konstytucyjny, badając dopuszczalność skargi konstytucyjnej w niniejszej sprawie, odwoływał się do stanu prawnego i takiego brzmienia zakwestionowanych przepisów, które były podstawą wydanych w sprawie skarżącej rozstrzygnięć.

Skarżąca zarzuciła, że przepisy wskazane przez nią w punkcie 1 i 2 *petitum* skargi są niezgodne z wywiedzioną z art. 2 Konstytucji zasadą określoności prawa oraz z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, natomiast przepisy zaskarżone w punkcie 3 *petitum* skargi – z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 87 Konstytucji.

2. Trybunał Konstytucyjny – również na tym etapie postępowania – miał obowiązek zbadać, czy skarga konstytucyjna wniesiona przez skarżącą spełnia wszystkie wymagania formalne warunkujące jej merytoryczne rozpoznanie. Trybunał konsekwentnie przyjmuje bowiem, że na każdym etapie postępowania wszczętego na skutek wniesienia skargi niezbędna jest kontrola, czy nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek wydania wyroku, powodująca konieczność umorzenia postępowania w całości lub w części. Zakończenie etapu wstępnego rozpoznania skargi konstytucyjnej nie przesądza bowiem ostatecznie o dopuszczalności jej merytorycznego rozpatrzenia.

2.1. Skarga konstytucyjna stanowi nadzwyczajny środek ochrony konstytucyjnych praw i wolności, a jej wniesienie uwarunkowane zostało spełnieniem wymogów wynikających zarówno z art. 79 ust. 1 Konstytucji, jak i z ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK).

W świetle regulacji konstytucyjnej jednym z warunków skutecznego wniesienia skargi konstytucyjnej jest doznanie przez skarżącego bezpośredniego naruszenia określonego prawa lub określonej wolności, które Konstytucja mu gwarantuje. Uwarunkowanie dopuszczalności skargi konstytucyjnej istnieniem naruszenia prawa lub wolności konstytucyjnych powoduje, że wzorcem w tym trybie kontroli może być tylko taki przepis Konstytucji, który jest źródłem przysługujących skarżącemu konstytucyjnych praw lub wolności. Z kolei przedmiotem zażalenia skarżący winien uczynić przepisy (ustawy lub innego aktu normatywnego) wykazujące podwójną kwalifikację. Będąc podstawą prawną ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie skarżącego przez sąd lub organ administracji publicznej, muszą one prowadzić jednocześnie do naruszenia wskazywanych przez skarżącego konstytucyjnych praw lub wolności. Realizując postanowienia Konstytucji, ustawa o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym nakłada na skarżącego obowiązek po pierwsze wskazania, która konstytucyjna wolność lub prawo i w jaki sposób – zdaniem skarżącego – została naruszona (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK), a po drugie – uzasadnienia postawionego zarzutu z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK).

Przeanalizowawszy przedmiotową skargę konstytucyjną, Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że skarżąca – choć formalnie wskazała przepisy Konstytucji, z których można wywieść prawa podmiotowe – nie wyjaśniła jednak, w jaki sposób zostały naruszone przysługujące jej prawa o takim charakterze oraz nie uzasadniła, że art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b i art. 17 ust. 1 ustawy sanitarnej oraz § 3 rozporządzenia z 2011 r. są niezgodne z art. 2 Konstytucji (dokładniej: z wywiedzioną z tego przepisu zasadą określoności) oraz z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny zauważa, że art. 2 Konstytucji skarżąca przywołała jako samodzielny wzorzec kontroli, nie wyprowadzając z niego żadnego konkretnego prawa podmiotowego ani nie wiążąc go wprost z innym przepisem Konstytucji, wysławiającym takie prawo. Przywołana przez skarżącą zasada określoności przepisów prawa jest uznawana w orzecznictwie za jedną z zasad o charakterze dyrektywnym. Trybunał wskazywał wprost: „[n]orma konstytucyjna nakazująca zachowanie odpowiedniej określoności regulacji prawnych ma charakter zasady prawa. Nakłada to na ustawodawcę obowiązek jej optymalizacji w procesie stanowienia prawa. Ustawodawca powinien dążyć do możliwie maksymalnej realizacji wymogów składających się na tę zasadę” (tak wyrok pełnego składu z 28 października 2009 r., sygn. Kp 3/09, OTK ZU nr 9/A/2009, poz. 138; teza ta została powtórzona w szeregu późniejszych orzeczeń, m.in. w wyroku pełnego składu z 21 września 2011 r., sygn. SK 6/10, OTK ZU nr 7/A/2011, poz. 73).

Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego wynika również, że art. 2 Konstytucji tylko w pewnych przypadkach może być podstawą skargi konstytucyjnej, choć –

jak podkreślano – możliwość tę należy traktować raczej jako wyjątkową i subsydiarną, gdy w sposób jasny i niebudzący wątpliwości z naruszeniem tego postanowienia można powiązać również naruszenie innych praw lub wolności konstytucyjnych skarżącego. Naruszenie zasad przedmiotowych wyznaczających granice ingerencji władzy publicznej w sferę praw podmiotowych, wynikających z art. 2 Konstytucji, w tym zasady określoności, może uzasadniać zarzut niedopuszczalnego wkroczenia przez władzę w sferę konstytucyjnie chronionych praw lub wolności jednostki – jednak w takiej sytuacji obowiązkiem skarżącego jest wskazanie, jakie prawa lub wolności konstytucyjne i w jaki sposób zostały naruszone. Choć w punktach 1 i 2 *petitum* skargi skarżąca obok art. 2 Konstytucji przywołała art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, to jednak w uzasadnieniu skargi zabrakło takiego wyводу, z którego można by wyprowadzić wniosek, że skarżąca ujmuje te wzorce kontroli związkowo, czyniąc przedmiotem zarzutu niedopuszczalną – bo dokonaną w oparciu o niekompletne i nieprecyzyjne unormowanie ustawowe – ingerencję w któreś z praw wywiedzionych z art. 47 Konstytucji. Skarżąca – poza postawieniem tezy, że to przepisy ustawy sanitarnej oraz wydane na ich podstawie aktu wykonawczego powinny określać w odniesieniu do przewidzianych w nich szczepeń ilość wymaganych dawek oraz terminy, w jakich dawki te mają być podane – nie przeprowadziła testu określoności przepisów, które formalnie uczyniła przedmiotem zaskarżenia. Nawet gdyby przyjąć, że skarżąca sformułowała zarzut nieproporcjonalnej ingerencji w prawo do prywatności polegającej na nałożeniu na jednostkę obowiązku o niejasno (nieprecyzyjnie) wyznaczonej treści, to i tak trudno byłoby z uzasadnienia skargi odtworzyć argumentację taki zarzut wspierającą. Skarżąca wyszła z założenia, że cały mechanizm realizacji obowiązku szczepienia musi być uregulowany na poziomie ustawy, nie podejmując nawet próby rozróżnienia, które elementy kwestionowanego przez nią uregulowania rzeczywiście wyznaczają treść nałożonego na jednostkę obowiązku i na ile precyzyjnie to czynią, a które mają jedynie charakter operacyjny czy techniczny.

Trybunał Konstytucyjny dostrzegł przy tym, że rekonstrukcja przedmiotu zaskarżenia była dodatkowo utrudniona, ponieważ na podstawie uzasadnienia skargi trudno dociec, jaka jest istota problemu konstytucyjnego, który skarżąca chce uczynić przedmiotem kontroli konstytucyjności: czy skarżąca rzeczywiście kwestionuje „jedynie” niedookreśloność ustawowej regulacji obowiązku poddawania się szczepieniom ochronnym (polegającej na pominięciu w przepisach ustawy i rozporządzenia niektórych elementów wyznaczających treść tego obowiązku czy warunków jego wymagalności), czy też generalnie kwestionuje dopuszczalność nałożenia na jednostki takiego obowiązku ustawowego. Skarga jest w tym zakresie niejasna, a jej osnowa i uzasadnienie są niespójne (por. np. wydane w sprawach wszczętych na podstawie zasadniczo tożsamyh skarg konstytucyjnych postanowienia TK z 11 kwietnia 2024 r., sygn. SK 69/23, OTK ZU A/2024, poz. 30 oraz sygn. SK 71/23, OTK ZU A/2024, poz. 39). Skarżąca dość ogólnie stwierdza, że „[o]bowiązujące w Polsce przepisy dotyczące obowiązku szczepień ochronnych niezaprzeczalnie stanowią ingerencję w prawo do prywatności z art. 47 Konstytucji (prawo do decydowania o życiu osobistym) wyłączając możliwość podjęcia przez osoby obowiązane do poddania się obowiązkowym szczepieniom lub ich opiekunów prawnych lub faktycznych decyzji o odmowie poddania się szczepieniom. Obowiązek ten stanowi zatem z pewnością ingerencję w zasadę autonomii (samostanowienia) jednostki wiążącą się ściśle z nakazem poszanowania godności ludzkiej a konkretnie z prawem decydowania przez nią o świadczeniach zdrowotnych, którym chce się ona poddać”, choć jednocześnie w innym miejscu uzasadnienia skargi zaznacza, że „(...) nie kwestionuje, że art. 5 [ustawy sanitarnej] nakłada na osoby przebywające na terytorium Polski obowiązek poddawania się szczepieniom ochronny[m]” i „[r]ównież nie zaprzecza, aby była związana treścią rozporządzenia [z 2011 r.]”.

Trybunał Konstytucyjny – uwzględnivszy, że jest związany granicami wniosku, pytania prawnego lub skargi (art. 67 u.o.t.p.TK) – nie mógł samodzielnie przebudować i doprecy-

zować zarzutów niedostatecznie jasno w skardze postawionych. W uzasadnieniu rozpatrywanej skargi konstytucyjnej zabrakło relewancji i spójności między argumentacją a zarzutami. Liczne fragmenty uzasadnienia skargi zawierają nie tyle argumenty dotyczące istoty stawianych przez skarżącą zarzutów wiążących się z niewystarczająco dookreślonym na poziomie ustawy i rozporządzenia obowiązkiem szczepienia, ile ogólny wywód podważający dopuszczalność ingerencji w prawo do prywatności polegającej w ogólności na wprowadzeniu ustawowego obowiązku szczepień.

Trybunał Konstytucyjny, rozpoznając kolejną identyczną co do przedmiotu i uzasadnienia skargę konstytucyjną, wniesioną przez opiekuna prawnego, lecz na tle sprawy związanej z obowiązkiem szczepień małoletniego dziecka (zob. zwłaszcza przywołane wyżej postanowienia TK o sygn. SK 69/23 i SK 71/23), nie mógł pominąć tego, że w sytuacjach takich nie dochodzi do bezpośredniego naruszenia prawa do prywatności skarżącego, o czym niżej.

Prawo do ochrony życia prywatnego oraz do decydowania o swoim życiu osobistym Konstytucja zapewnia każdemu, zatem także dziecku. Jest ono odrębnym podmiotem praw konstytucyjnych, choć możliwość korzystania z tych praw jest zrelatywizowana do sytuacji małoletniego współkształtowanej przez stopień jego dojrzałości i samodzielności. Realizacja konstytucyjnych praw podmiotowych przysługujących dzieciom wymaga uwzględnienia także innych wzorców konstytucyjnych, w szczególności takich jak art. 48 ust. 1 zdanie pierwsze i art. 72 ust. 3 Konstytucji. Konstytucja – gwarantując dzieciom prawo do samostanowienia – wprost lub w sposób dorozumiany zastrzega, że realizacja tego prawa następuje proporcjonalnie do stopnia rozwoju dziecka lub pod nadzorem (zob. wyrok TK z 11 października 2011 r., sygn. K 16/10, OTK ZU nr 8/A/2011, poz. 80). Ogólnie rzecz ujmując, podmioty zobowiązane do ochrony praw dziecka, w tym przede wszystkim rodzice, mają zapewnić ochronę interesów małoletniego, reprezentować je, natomiast nie oznacza to, że są „dysponentami” praw przysługujących dziecku. Trzeba zatem rozróżnić dwie sytuacje: po pierwsze, gdy rodzic występuje jako przedstawiciel ustawowy dziecka, w sytuacji, gdy naruszono prawo, którego podmiotem jest dziecko oraz po drugie, gdy rodzic występuje w obronie praw przysługujących jemu jako rodzicowi. Trybunał podkreślał już w swoim orzecznictwie rolę pieczy wykonywanej przez rodziców nad dzieckiem oraz przysługującej im władzy rodzicielskiej, wskazując na istnienie odrębnego prawa podmiotowego przysługującego rodzicom (zob. powołany wyżej wyrok o sygn. K 16/10 oraz wyrok z 21 stycznia 2014 r., sygn. SK 5/12, OTK ZU nr 1/A/2014, poz. 2). W skardze konstytucyjnej, na podstawie której wszczęto postępowanie w niniejszej sprawie, skarżąca nie wyróżniła tych płaszczyzn, wystąpiła ze skargą w swoim imieniu i podniosła, że kwestionowana regulacja narusza jej przysługujące prawo do prywatności (prawo do samostanowienia), podczas gdy – ściśle rzecz biorąc – ingeruje ona bezpośrednio w prawa podmiotowe dziecka. Trybunał Konstytucyjny w niniejszej sprawie stwierdza, że skarżąca nie sformułowała wprost zarzutów związanych z jej odpowiedzialnością za realizację obowiązku szczepiennego dziecka.

Na marginesie należy dodatkowo zauważyć, że odpowiedzialność skarżącej miała swoją podstawę w art. 5 ust. 2 ustawy sanitarnej, którego to przepisu skarżąca nie zakwestionowała. Artykuł 5 ust. 2 ustawy sanitarnej stanowi bowiem, że w przypadku osoby nieposiadającej pełnej zdolności do czynności prawnych odpowiedzialność za wypełnienie obowiązków, o których mowa w art. 5 ust. 1 ustawy sanitarnej, ponosi osoba, która sprawuje prawną pieczę nad osobą małoletnią lub bezradną, albo opiekun faktyczny w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2024 r. poz. 581).

Reasumując, Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że w zakresie dotyczącym art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b i art. 17 ust. 1 ustawy sanitarnej oraz § 3 rozporządzenia z 2011 r. w przedmiotowej skardze konstytucyjnej nie uzasadniono zarzutu naruszenia przysługującego skarżącej konstytucyjnego prawa podmiotowego. Nie spełniono zatem wymogów formalnych wy-

kających z art. 79 Konstytucji oraz z art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.t.p.TK, wobec czego należało w tym zakresie umorzyć postępowanie na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK z powodu niedopuszczalności wydania wyroku.

2.2. Zakwestionowany w punkcie 3 *petitum* art. 17 ust. 11 ustawy sanitarnej stanowi, że Główny Inspektor Sanitarny ogłasza w formie komunikatu, w dzienniku urzędowym ministra właściwego do spraw zdrowia, Program Szczepień Ochronnych na dany rok, ze szczegółowymi wskazaniem dotyczącymi stosowania poszczególnych szczepionek, wynikającymi z aktualnej sytuacji epidemiologicznej, przepisów wydanych na podstawie art. 17 ust. 10 i art. 19 ust. 10 ustawy sanitarnej oraz zaleceń, w terminie do dnia 31 października roku poprzedzającego realizację tego programu. Z kolei według wskazanego przez skarżącą jako przepis związkowy § 5 rozporządzenia z 2011 r. obowiązkowe szczepienia ochronne są prowadzone zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych na dany rok, ogłaszanym przez Głównego Inspektora Sanitarnego w formie komunikatu, o którym mowa w art. 17 ust. 11 ustawy sanitarnej.

W stanie prawnym obowiązującym przed wejściem w życie ustawy nowelizującej z 2023 r. w Programie Szczepień Ochronnych określano ilość dawek poszczególnych szczepionek oraz wskazywano, kiedy należy podać każdą z dawek. W zasadniczej części, skarżąca w niniejszej sprawie kwestionowała jako niekonstytucyjny właśnie ten element regulacji dotyczącej realizacji obowiązku szczepienia.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 9 maja 2023 r. o sygn. SK 81/19 (OTK ZU A/2023, poz. 50) orzekł w części I, że „[a]rt. 17 ust. 11 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2022 r. poz. 1657, ze zm.) w związku z § 5 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2172) w zakresie, w jakim termin wymagalności obowiązkowych szczepień ochronnych, jak i liczba dawek poszczególnych obowiązkowych szczepień ochronnych, określone są w Programie Szczepień Ochronnych na dany rok, ogłaszanym przez Głównego Inspektora Sanitarnego w formie komunikatu, a nie przez ministra właściwego do spraw zdrowia, w drodze rozporządzenia, jest niezgodny z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 87 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”. Z kolei w części II postanowił, że przepisy te tracą moc po upływie sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw. Orzeczenie to zostało opublikowane w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z 12 maja 2023 r. pod. poz. 909.

Trybunał Konstytucyjny rozstrzygnął tym samym o tożsamym zarzucie, jak ten postawiony w punkcie 3 *petitum* skargi konstytucyjnej rozpoznawanej w sprawie niniejszej.

Artykuł 59 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.t.p.TK nakazuje Trybunałowi umorzyć postępowanie, jeżeli wydanie wyroku jest niedopuszczalne lub zbędne. Jeszcze przed wejściem w życie u.o.t.p.TK Trybunał wyjaśnił, że „[z]będność lub niedopuszczalność orzekania zachodzi między innymi wówczas, gdy kwestionowana norma była już przedmiotem kontroli w innej sprawie co do ich zgodności z Konstytucją. Gdy w sprawie zachodzi tożsamość podmiotowa i przedmiotowa, ziszcza się ujemna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*) powodująca niedopuszczalność wydania orzeczenia. Gdy zaś w sprawie zachodzi tylko tożsamość przedmiotowa, ziszcza się przesłanka *ne bis in idem*, prowadząca do uznania orzekania za zbędne. Zasada *ne bis in idem* wyraża tym samym niedopuszczalność orzekania w sprawie, jeżeli występuje w niej identyczność zaskarżonych przepisów, wzorca konstytucyjnego oraz postawionych zarzutów, jak w sprawie, w której Trybunał już wcześniej orzekał” (postanowienie pełnego składu z 3 listopada 2015 r., sygn. SK 64/13, OTK ZU nr 10/A/2015, poz. 169, wraz z przywołanymi tam judykataми). Pogląd ten pozostał aktualny po wejściu w życie u.o.t.p.TK.

Trybunał Konstytucyjny uznaje, że chociaż między niniejszą sprawą i sprawą o sygn. SK 81/19 nie zachodzi tożsamość podmiotowa, to – w zakresie zarzutu niekonstytucyjności art. 17 ust. 11 ustawy sanitarnej w związku z § 5 rozporządzenia z 2011 r. – zachodzi między nimi tożsamość przedmiotowa, co stanowi podstawę umorzenia postępowania ze względu na zbędność wydania wyroku z uwagi na negatywną przesłankę *ne bis in idem*.

Na marginesie, Trybunał Konstytucyjny zaznacza, że ustawodawca ustawą nowelizującą z 2023 r. zmienił regulację wysłowioną w art. 17 ustawy sanitarnej, w tym dodał w tym przepisie ust. 9a-9c, a rozporządzenie z 2011 r. zostało zastąpione przez rozporządzenie z 2023 r. (w załącznikach do którego określono między innymi liczbę dawek szczepienia, wiek, w którym powstaje obowiązek szczepienia oraz termin wykonania szczepienia). W uzasadnieniu autopoprawki do projektu ustawy nowelizującej z 2023 r. (Sejm RP IX kad., druk sejmowy nr 3408-A) wprost wskazano, że jej celem jest między innymi wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego o sygn. SK 81/19.

3. Podsumowując, Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że w niniejszej sprawie, wobec z jednej strony niespełnienia warunków dopuszczalności skargi konstytucyjnej, z drugiej – ziszczenia się przesłanki *ne bis in idem*, należało umorzyć postępowanie na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.t.p.TK.

W tym stanie rzeczy postanowiono, jak w sentencji.